

ศึกษาทำไม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๘

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : ข้อ ๑๖๘๕. เรื่อง "พุทโธไม่ได้เลยค่ะ" (คำถามเนาะ "พุทโธไม่ได้เลย
ค่ะ")

เมื่อวานงานบริษัทมีปัญหาเกี่ยวกับยื่นภาษี ผิดค่อนข้างหนักทีเดียว ปัญหาที่เกิดพนักงานปล่อยปะหน้ำที่ หนูไม่เข้มแข็ง คือเจอปัญหาเกิดแล้วหนูบอกพวกเขาว่ารู้ปัญหาเกิดขึ้นแล้วด่วนเป็นเพราะเราไม่ตั้งใจ ไม่ระวัง เราประมาท ซึ่งถ้าเราตั้งใจแล้วปัญหาเหล่านี้จะไม่เกิดเลย แล้วปล่อยให้พวกเขาปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของตนเอง ปัญหาเมื่อวานก็ไม่ใช่เพิ่งเกิดเมื่อวาน คือมีปัญหามาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๗ มีคนในบริษัทรู้ปัญหาตั้งแต่เนิ่นๆ แล้ว ตอนนั้นเห็นปัญหาอย่างนี้ก็คิดว่าทุกอย่างมีทางแก้ พอมาแก้ก็ผิดพนักงานแก้ยากเสียแล้ว ตกใจ กังวลไม่น้อยเลย

ตอนเช้าตื่นมาประมาณตี ๔.๑๐ นาทีก็คิดจะปฏิบัติธรรมด้วยการสวดมนต์ เดินจงกรม นั่งสมาธิและอธิษฐานจิต แต่ปรากฏว่าสมาธิหาย เดินจงกรมท่องพุทโธจากใจไม่ได้เลยค่ะ หนูก็นั่งท่องพุทโธก็ไม่ได้ แล้วหนูก็นอนให้พิจารณาว่าตอนนี้เป็นเวลาปฏิบัติธรรม จึงปล่อยวางทุกเรื่องให้จิตว่าง เดือนกันยายน ๒๕๕๗ ได้ฟังเทศน์หลวงพ่อที่หลวงพ่อสอนว่า "พุทโธไม่ได้ก็ธัมโมก็ได้ สังโฆก็ได้" และหนูก็ก็น้อมไปประกอบใช้กับหลวงปู่จันทร์เรียนที่สอนว่า "ก่อนทำให้ตั้งจิตว่าง" จิตว่าง พุทโธ แล้วใจมันสงบนิ่ง พอดีหลวงพ่อกับหลวงปู่สอนไล่เรียงกัน

ช่วงแรกปฏิบัติเพลิดเพลินมาก พอทำมาหนึ่งเดือนเศษๆ ก็เริ่มเสื่อม หนูก็ไม่สนใจ เพราะช่วงนี้ฟังธรรมหลวงพ่อยะ หลวงพ่อบอกว่าพุทโธไป อย่างอื่นไม่ต้องสนใจ ก็บังคับให้ได้ แต่วันนี้บังคับใจตัวเองไม่อยู่ พุทโธไม่ออกเลย แล้วด้วยประสบการณ์ปฏิบัติ หนูรู้ว่าพุทโธจากใจกับพุทโธแค่ปากมันคนละเรื่องกัน พุทโธจาก

ใจคือแก่นึกมันจะพุทโธนับไม่ถ้วนเลย แต่ถ้าแค่บังคับปากให้พุทโธมันจะออกมาคำหนึ่ง อาจใช้ ๑ วินาที หรือนานกว่านั้นก็ไม่ได้ เพราะไม่ใช่ออกจากใจ เพียงแต่ฝึกบังคับตัวเองว่าไม่ได้ก็ไม่ได้ไม่เป็นไร อย่างพุทโธก็แล้วกัน

รบกวนหลวงพ่อบอกช่วยแก้ปัญหาให้หน่อยค่ะ พยายามปล่อยวางแล้วไม่ได้ผล กราบขอบพระคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เทวดา อินทร์ พรหม กัลยาณมิตร สัตว์โลกทั้งหลาย รวมถึงเจ้ากรรมนายเวรที่นำพาหนูในวันนี้ ทำให้จิตใจหนูในวันนี้ไม่มีอาการโกรธแค้นอาฆาตต่อคนอื่น สัตว์ร่วมโลก เห็นเขาดึกว่าเราก่อนโมทนาบุญกับเขาด้วย เห็นเขาหลงอยู่ในอาการ โลก โกรธ หลง ก็สงสารพวกเขา ไม่ได้รังเกียจแต่อย่างใด และที่สำคัญหนูรู้ว่าหนูเป็นคน โขคดีที่สุดที่เกิดมาเจอพุทธศาสนา

ตอบ : เขาเขียนยกย่อง มันกระดาก มันไม่กล้าอ่าน

ถาม : หนูโขคดีที่สุด (ถ้าเจอปัญหา ถ้าใจมันมีธรรมะแล้ว ปัญหาทางโลกก็กลายเป็นน้อยนิด ใหญ่แค่ไหนก็ไม่สำคัญ แต่ปัญหาค้างนี้อาจจะโดนปรับเงินเป็นแสนเป็นล้าน หรือโดนปิดบริษัทเลย ก็พยายามให้เข้าใจธรรมะให้ได้ กราบหลวงพ่อบอก ก็อาจซาบซึ้งบุญคุณ)

ตอบ : อันนี้พูดถึงบุญคุณนะ นี่เราพูดถึงว่าปัญหามันเกิด ปัญหามันเกิดมันสองประเด็น หนึ่งปัญหาทางโลกกับปัญหาทางธรรม ปัญหาทางโลกคือบริษัทของตัวเอง นี่เราเห็นอยู่แล้วบริษัทมันมีปัญหาเรื่องบัญชี เขาบอกเขาเห็นมาก่อนหน้านั้นแล้ว แต่ก็คิดว่ามันจะแก้ไขได้ ก็วางใจไป วางใจปล่อยมาๆ แต่พอตอนนี้บอกมันจะมาแก้ไขบอกมันแก้ไขยากแล้ว ถ้ามันจะแก้ไขยาก เวลาคำว่าแก้ไขเพราะเราไปเห็นปัญหาไป แต่จริงๆ แล้วปัญหาทุกปัญหาแก้ไขได้ ปัญหาแก้ไขได้ เพราะปัญหาแก้ไขได้มันก็แก้ไขไปตามสรรพากรมันจะว่านั่นละ แล้วเราจะแก้ไขอย่างไร

นี่พูดถึงปัญหาทางบริษัทนะ ถ้าปัญหาทางบริษัทมันเป็นปัญหาที่เราอยู่กับทางโลก การประกอบสัมมาอาชีพะมันก็มีขึ้น มีลงทั้งนั้นแหละ คนเราเกิดมามีปัญหาทั้งนั้น มันมีปัญหา ถ้าปัญหาเราค่อยแก้ไขของเราไป นี่พูดถึงปัญหาทางโลกนะ แต่ปัญหาทางโลกมันจะหนักหรือมันจะเบาขึ้นอยู่กับปัญหาทางธรรมด้วย ปัญหาทางธรรมคือว่าจิตใจใจ ถ้าจิตใจมันไม่วิตกกังวล จิตใจมันมีที่พึ่งอาศัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาเล็กน้อย

มันไปมองปัญหานั้น มันจะแก้ปัญหานั้นได้ แต่ถ้าจิตใจมันไม่เป็นธรรมนะ จิตใจไม่เป็นธรรมเขาบอกเลย

เวลาจิตใจเขาเป็นธรรม เขาบอกว่าเขาไม่โกรธแค้นใคร เขาไม่โกรธเกลียดใคร เพราะปัญหาที่มันเกิดขึ้นคือพนักงานในบริษัทมันทำไง ถ้ามันทำแล้วมันผิดพลาดขึ้นมา ถ้าเราไปโทษคนอื่น เราไปโทษอยู่ตลอดไปมันก็ไม่จบนะ ถ้าจิตใจเราดีเราไม่โกรธแค้นใคร เราไม่ผูกพยาบาทใคร ไม่อาฆาตใคร ปัญหาที่มันขึ้นมาแล้วเราก็แก้ตามปัญหานั้นไป ถ้าปัญหาอย่างนี้ จิตใจเราเป็นธรรมอย่างนี้เขาบอกว่าเป็นคนโง่ ในเมื่อมีคนทำผิดแล้ว คนผิดนั้นรับผิดชอบ คนทำผิดนั้นต้องเข้ามาแก้ไข โออย่างนี้มันพูดอย่างนี้มันก็พูดได้ แต่ถ้าจิตใจมันเป็นธรรม จิตใจที่เป็นธรรม นี่ปัญหาที่มันใหญ่โตขนาดไหนก็เป็นปัญหาที่เล็กน้อย ปัญหาที่พอแก้ไขได้

ถ้าแก้ไขได้ มันต้องแก้ไขได้ อย่งไรก็ต้องแก้ไขได้ เพราะ เพราะเรายังมีชีวิตอยู่ เรามีชีวิตอยู่ ชีวิตเราต้องดำเนินไป ถ้าชีวิตเราดำเนินไป สิ่งใดที่เกิดขึ้นเราต้องแก้ไขอยู่แล้ว เพราะว่าชีวิตมันต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัย เพราะมีปัจจัยเครื่องอาศัยมันถึงมีชีวิตนี้อยู่แล้วถ้ามีชีวิตอยู่ ชีวิตก็ต้องอาศัยกัน อาศัยปัจจัย ปัจจัยต้องอาศัยผู้ที่บริหาร เราเป็นผู้บริหาร ถ้าจิตใจเราดี ปัญหานี้เป็นปัญหาเล็กน้อยเลย ปัญหามันเบาบางลงเพราะเรามีธรรมเป็นที่พึ่ง ถ้าเรามีธรรมเป็นที่พึ่ง คุณอย่างเมื่อก่อนเขาถามว่าต้องศึกษาธรรมะไหม? จะต้องปฏิบัติไหม? เวลาบอกว่าต้องศึกษา

นี่ก็เหมือนกัน เราศึกษา ศึกษามาแล้วเราใช้ประโยชน์มันหรือเปล่า เราว่าเป็นชาวพุทธทั้งนั้นแหละ เรามีครู มีอาจารย์ นี่ลูกศิษย์กรรมฐานทั้งนั้นแหละ เรามีความรู้หมดแหละ แต่เวลามันเกิดปัญหาขึ้นมาธรรมะอยู่ไหนล่ะ? เอามันมาใช้หรือเปล่าล่ะ? เราศึกษาธรรมะมา เราต้องเอาธรรมะมาใช้สิ เรามีเขา เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยเราก็ต้องเอายามาใช้สิ เรามีหมอไข้ไหม หมอก็ต้องรักษาให้โรคนี้หายสิ

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเวลาจิตใจเรามีปัญหาขึ้นมา ถ้าเรามีธรรมะ ศึกษาธรรมะมาทำไม? ศึกษาธรรมะเพื่อผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคตไง ศึกษามีคุณธรรมในใจไง ถ้ามีคุณธรรมนะธรรมโอสถไง ถ้าธรรมโอสถมันก็รักษาใจเราได้ ถ้ามันรักษาใจเราได้ ศึกษาธรรมะมาเพื่อประพฤติปฏิบัติ ศึกษาธรรมะมาเพื่อให้มีคุณธรรม ถ้ามีคุณธรรมมันจะประกาศตัวมันเองตอนเจอปัญหา

พอเจอปัญหา ถ้ามันมีคุณธรรม เห็นไหม มันทำให้ใจเราร่วมเย็น ทำให้ใจเราไม่เดือดร้อนจนเกินไป แต่ปัญหานั้นก็ต้องแก้ ไม่ใช่ใจเราร่วมเย็นแล้วปัญหามันจะหายไปเอง มันก็ไม่หายหรอก ปัญหาต้องแก้ แต่เราแก้ด้วยสติ ด้วยปัญญา ด้วยคุณธรรมอย่างหนึ่ง ถ้าปัญหาที่เราต้องแก้ คุณเวลาเขามีความขัดแย้งกันเขาแก้ เขาจ้างมือปืนเก็บกันฆ่ากัน เขาแก้เช่นนั้น แก้เช่นนั้นไม่ถูกต้อง เพราะคนเรานั้นมีเวรมีกรรมต่อกัน

เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร เราไม่จองเวรจองกรรมต่อใคร แต่เราก็ไม่ใช่คนไม่มีหุมีตาใจ คนที่เขาฉลาด เขามีหุ มีตาเขาเข้าใจทุกอย่างนะ เข้าใจแล้วเขาเก็บไว้ในใจ เขาเก็บไว้ในใจแล้วเขาพิจารณาแก้ไขไปด้วยสติปัญญาของเขา ไม่ใช่ ไอ้ คนมีคุณธรรมนะ ตบแก้มซ้าย แล้วก็ให้แก้มขวาให้เขาตบอีก เรื่องอะไร ตบแก้มซ้ายมาก็ตั้งท่าแล้ว เข้ามาก็สวนแล้ว แหม ตบแก้มซ้ายแล้วก็ยื่นแก้มขวาให้เขาตบอีกมันไม่ใช่ โคน ตบมันไม่รู้ตัวหรือ? เออ เรารู้ตัวแล้วนะ แก้มขวาไม่ยอมให้ตบแน่ๆ ไม่มีทาง หลบเลย แหม ตบแก้มซ้ายแล้วก็เอียงแก้มขวาให้เขาตบ มันไม่มีหรอก ถ้าเรามีปัญญาเราต้องแก้ของเราได้

ถ้ามีปัญญา เห็นไหม เรามีปัญญาแล้วไม่ใช่เราไม่รู้รู้อะไรเลย นี่เขาบอกว่าคนที่ปฏิบัติธรรมแล้วปล่อยวางๆ เขาปล่อยวาง ปล่อยวางทิฐิมานะ ปล่อยวางความเจ็บปวดในใจ แต่ของอย่างนั้นเขาไม่ได้ปล่อยวางหรอก เขาต้องใช้ต้องสอยของเขา แล้วเขาใช้สอยของเขา ใช้สอยด้วยความประหัยคัมมัศถ์ ครูบาอาจารย์ที่เป็นคุณธรรมนะท่านจะประหัยคัมมัศถ์มาก ความประหัยค ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี ความประหัยคัมมัศถ์เป็นเครื่องหมายของปัญญาชน เป็นเครื่องหมายของคนที่มีคุณธรรม ไอ้ที่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไอ้ที่ใช้จ่ายอวดเขาว่าฉันมีมาก ใช้จ่ายโดยสุรุ่ยสุร่าย นั่นกิเลสทั้งนั้นแหละ

การทำอย่างนั้นเป็นเรื่องของกิเลส กิเลสมันจะอวดกัน มันจะให้คนยอมรับมัน กิเลสนะ แต่คุณธรรมเขาไม่ต้องการให้ใครยอมรับ เพราะอะไร? เพราะเขารู้ อย่างปัญหาที่เกิดขึ้น คนที่มีคุณธรรมเขารู้ เขาเห็น เขาแก้ไข เขาเรียนรู้ เขาไม่ใช่คนที่ปฏิบัติธรรมแล้วต้องไม่รู้สึกระไรเลยเป็นขอนไม้ อะไรเกิดขึ้นมาก็ไม่รับรู้ เพราะปล่อยวางๆ มิจฉาทิฎฐิ ศึกษาธรรมะไว้ก็ศึกษาไว้เพื่อเป็นประโยชน์กับเรา ศึกษาให้ฉลาด ฉลาดทั้งข้างนอกด้วย ฉลาดทั้งข้างในด้วย

ฉลาดทั้งข้างนอก เห็นไหม หลบหลีก เราปฏิบัติใช้ใหม่ ที่ไหนเขาไม่ปฏิบัติเราก็ หลบหลีกใช้ใหม่ ถ้าเขาไม่ภาวนาเราก็ไปหาภาวนาที่สงบร่มเย็นของเรา ถ้าเขามากวนเราก็นิ่งไปหาที่สงบ ถ้าเขามากวนเรา เราก็จะทะเลาะกับเขาเลย พอทะเลาะแล้วจิตใจมันก็ ฟุ้งซ่าน แล้วก็ไปนั่งพุทโธมันเสียเวลาใช้ใหม่ เราจะหาที่สงบส่งัดเขามาก่อกวนเราก็นิ่งของเราไป เราไม่ชวนใครทะเลาะ แล้วเราก็นิ่งกรรมของสัตว์ เขาไม่เห็นถึงคุณสมบัติ เขาไม่เห็นถึงความวิเวก แต่ถ้าเมื่อใดเขาซาบซึ่งในศาสนา แล้วเขาจะมาประพฤติปฏิบัติ เขาก็จะต้องการความวิเวกอย่างนี้เหมือนกัน แต่ในปัจจุบันนี้เขาเป็นคนพาล เขาไม่รู้จัก ความวิเวกมันมีคุณสมบัติอย่างไร

สัปปายะ ๔ เขาไม่เห็นว่าเป็นสัปปายะนี่เป็นการส่งเสริมคุณธรรม เรา ประพฤติปฏิบัติอยู่เราต้องการความสงบ ความวิเวก ถ้าเขาไม่เห็นดีเห็นงามด้วย เขามาก่อกวนเรานี้ๆ ต่อไปถ้าจิตใจเขาเจริญขึ้นมา จิตใจเขาอยากจะทำประพฤติปฏิบัติ เขาจะปฏิบัติเขาก็ต้องการสิ่งที่เขาไปทำลายคนอื่น เวลาเขาคิดได้อย่างนั้นเขาจะเสียใจของเขา แล้วเวลาเขาจะไปปฏิบัติมันจะมีเวรกรรมมาก่อกวนเขาโดยที่เราไม่ต้องไปทำอะไรเลย นี่เวรกรรมมันให้ผลแบบนั้น

ฉะนั้น ถ้าเราว่าเรานักปฏิบัติ เราต้องการที่สงบ ที่วิเวก แล้วไปเจอสิ่งใดที่ไม่ถูกใจ เราก็จะไปโต้ตอบๆ การโต้ตอบมันเป็นสถานที่ สถานที่ที่ใดมีหัวหน้า มีผู้ที่ดูแลรักษาเขา ให้แจ้งผู้นั้น เพราะผู้นั้นเขามีหน้าที่ เหมือนเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ ถ้าเจ้าหน้าที่เขาปฏิบัติหน้าที่ แต่คนไม่มีหน้าที่ไปปฏิบัติหน้าที่มันเสียหายไป มันไม่มี กฎหมายรองรับ แต่ถ้าคนมีหน้าที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ เขาก็เสียหายเหมือนกัน

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเรามีเจ้าหน้าที่เราต้องบอกเจ้าหน้าที่เขา ให้เจ้าหน้าที่เขาไป จัดการ เราไม่ควรจะไปทำให้มันมีปัญหาขึ้นมา นี้ผู้ที่มีปัญญา จะบอกว่าถ้ามีปัญหาเขามี ปัญญาอย่างนี้ ไม่ใช่ตบแก้วช้ำแล้วก็เอียงแก้วช้ำมาให้เขาตบ ไม่ใช่ เขาจะตบแก้วช้ำเรา หนีแล้ว กูจะไปบอกเจ้าหน้าที่จัดการให้จบ แล้วจัดการให้จบนะเราก็อยากจะประพฤติ ปฏิบัติของเรา แต่ถ้าไม่มีเจ้าหน้าที่เราไปวิเวกของเราคนเดียวพระเราเวลาวิเวกไปมัน เป็นวาระ ที่นี่มันเป็นฤดูกาล ฤดูกาลที่เวลามันแห้งแล้ง มันก็สงบส่งัดไปอย่างหนึ่ง ถ้า ฤดูกาลของฤดูฝน พืชพันธุ์ธัญญาหารมันสมบูรณ์ มันมีผลไม้มันมีอะไร สัตว์มันก็จะมา

กิน มันอยู่ที่ฤดูกาลนะ มันอยู่ที่วาระ วาระที่ไหนมันสมควรแก่การปฏิบัติ อันนี้อันหนึ่งนะ

นี่พูดถึงว่าทางโลกไง นี่ว่าบริษัทมันมีปัญหา ถ้าบริษัทมีปัญหาเราจะแก้อย่างไร เขาจะปรับ ปรับเป็นแสน หรือถึงปิดบริษัทไปได้เลย ไอ้อย่างนี้มันก็อยู่ที่เวลาที่กรรม คำว่าเวรกรรมไม่ใช่ของมีงอเท่านั้นนะ คำว่าเวรกรรม ทุกอย่างหลวฟ่อยกให้เวรกรรมหมดเลย มันมีที่มาที่ไป มีเหตุมีปัจจัย มันมีที่มาที่ไป ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ พระพุทธเจ้าสอนให้กลับไปแก้ที่เหตุ นั่น เหตุมันเกิดที่ไหนต้องไปดับที่นั่น เหตุอะไรมันเกิดขึ้น แล้วสาวหาปัญหา แล้วดับที่ปัญหา จบ เหตุมันเกิดขึ้นแล้ววังหนี ไปเถอะ อีก ๑๐๐ ชาตีกี่แก้ไม่ได้ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ

นี่ก็เหมือนกัน เหตุมันเกิดขึ้นมาเราแก้ไข แก้ไขเราต้องหาที่มาที่ไป แล้วดับชะดับชะคือว่ามีสิ่งใดผิดก็ทำให้มันถูกต้อง ก็จบ นี่พูดถึงมันจบ ทีนี้มันต้องมีค่าปรับ มีความเสียหายเท่าไร อันนั้นก็อยู่ที่ความผิดมาก ความผิดน้อย ในเมื่อมันผิดแล้วเราก็ต้องยอมรับความผิดนั้น เราแก้ไขสิ่งนั้นมันก็จบกันไป นี่พูดถึงเรื่องบริษัทนะ นี่กลับมาเรื่องว่าศึกษามาทำไม? ศึกษาปฏิบัติ เขาบอกว่าสิ่งที่เวลาตอนที่มามีปัญหาก็คิดมากจนมันมีความวิตกกังวล มีความวิตกกังวล เห็นไหม ตื่นมาตี ๔ เคยนั่งภาวนา สวดมนต์ นั่งสมาธิภาวนา ตอนนีสมาธิมันหายหมดเลย

สมาธิมันหายอยู่แล้ว สมาธิมันหายอยู่แล้วเพราะอะไร? เพราะสรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง ความคิดของเรามันเกิดดับ นี่คนเราคิดว่าทำสมาธิได้แล้วสมาธิอยู่กับเรา นี่หาเงินได้บาทหนึ่งเก็บไว้ บาทมันอยู่อย่างนี้ ถ้ามันจะลดค่า เสื่อมค่า เงินบาทก็ยังเป็นเงินบาท เงินเฟื้อง เงินสตางค์สมัยโบราณเราก็ยังมีค่าเท่าเฟื้อง เท่าสตางค์ แต่สมัยปัจจุบันนี้เขาใช้เป็นเงินบาทกันแล้ว เงินเฟื้อง เงินสตางค์เขาไม่ใช้กันแล้ว

นี่ก็เหมือนกัน เพราะเป็นสมาธิ เคยได้สมาธิ สมาธิเป็นอนิจจัง สมาธิอยู่กับเรา สมาธิมันเกิดขึ้นมา เราทำดีมันก็เป็นสมาธิ พอมันผ่านไปแล้วสมาธิมันก็จะจางไป จิตมันก็คายออกมาเป็นปกติ ถ้าจิตคายปกติเราจะทำขึ้นมาเราก็ต้องกำหนดพุทโธ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ถ้าเหตุมันสมควรจิตมันก็ลงสมาธิ ทีนี้จิตมันลงสมาธิ ถ้าจิตใจเราดีเรากำหนดพุทโธมันก็กำหนดพุทโธได้เลย แต่ถ้าเราต้องบริหารจัดการใช้ใหม่ พอเรา

ออกไปบริหารจัดการบริษัท บริษัทมีปัญหาขึ้นมา นี่สมาธิหายหมดเลย ถ้าผลกระทบมันรุนแรง

เวลาปฏิบัติถ้าจิตใจเราดีนะเรากำหนดพุทโธก็ได้ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิก็ได้มันภาวนาง่าย แต่ถ้าเรากระทบรุนแรง กระทบรุนแรงเราก็ต้องตั้งสติมากกว่านั้น เราต้องทำให้มากกว่านั้น นี่สมาธิหายหมดเลย มันทำอะไรก็ไม่ได้เลย ไม่ได้ก็คือไม่ได้อยู่แล้ว เพราะเวลาเราไปนอนที่กลางแจ้ง ถ้าบรรยากาศดี ไปนอนกลางแจ้ง กางเต็นท์นอนมันก็ดี ถ้าลมพายุมันมานอนไม่ได้นะ มันพัดเอาเต็นท์นี้หลุดหมดเลย

นี่ก็เหมือนกัน เวลาจิตใจเราไปกระทบรุนแรง มันพัดเอาหัวใจนี้หัวนี้ไหวหมดเลย ถ้ามันพัดเอาหัวใจนี้ไหวมันก็เสื่อมหมด แล้วค่อยๆ ตั้งสมาธิของเราใหม่ นี่พูดถึงว่าสมาธิทำไม่ได้เลย สมาธิหายหมดเลย แล้วก็เลยพิจารณาให้มันเป็นความว่างต่างๆ ถ้าอย่างนี้เราใช้ปัญญาของเรา แก่ใจของเรา ศึกษาเพื่อปฏิบัติ ศึกษามาแล้วทำของเราให้ได้ ถ้าทำของเราให้ได้นะ แค่อจิตสงบ หาที่พึ่งที่อาศัย ถ้าจิตสงบเหมือนกับคนเราไร้บ้าน ไม่มีที่พึ่งที่อาศัย เราต้องนอนกลางดินกินกลางทราย แต่ถ้าเรามีฐานะขึ้นมาเราสร้างบ้านได้หนึ่งหลัง เราจะมีที่นอนที่สะดวกสบายของเรา เราจะนอนด้วยความอบอุ่น เวลาหน้าหนาวเรานอนในบ้านเราก็ความอบอุ่น มีพายุ มีฝนเราก็มีความอบอุ่น

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราทำสมาธิของเราได้ เราทำความสงบของใจได้ ใจมันก็มีที่พึ่งที่อาศัย ถ้าใจมีที่พึ่งที่อาศัยแล้ว ถ้ามันมีวาสนายกขึ้นวิบัติสนามันก็จะใช้ มันเป็นเรื่องอริยทรัพย์ ทรัพย์ภายในของเรา แต่ในเมื่อเราทำหน้าที่การงานนี่ก็เป็นหน้าที่การงานนี้ มันเป็นเรื่องปัจจัยเครื่องอาศัยการดำรงชีวิตนี้ ชีวิตนี้มีที่พึ่งที่อาศัย พระ พระเจ้าต้องออกบิณฑบาต เวลาบ่ายก็ฉันทน้ำร้อน ทำข้อวัตรปฏิบัติ พระก็ยังทำหน้าที่ เพราะอะไร? พระก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง พระก็เป็นสิ่งมีชีวิต

สิ่งมีชีวิต คุณติเวลาของประเคนไม้ประเคนลวงลำคอ ของไม้ประเคนกลืนลวงลำคอทุกคำกลืน ถ้าของประเคนแล้ว มันก็มีภคิตาทั้งนั้นแหละ นี่บริษัท ๔ วางธรรมวินัยไว้ บริษัท ๔ ให้เกี่ยวหนุนกัน นี่มันส่งเสริมกัน มันเจริญขึ้นไป ศาสนาเขาเจริญ สังคมเขาเจริญ มนุษย์อยู่ในสังคมนั้นก็มีความสุข ถ้ามีความสุขนะ แต่มีความสุขเรามีสติ มีปัญญาเรารักษาสิ่งนี้ นี่พูดถึงว่ากำหนดพุทโธไม่ได้เลย สมาธิมันหายหมดเลย แล้วเวลาปฏิบัติ นี่

เวลาปฏิบัติธรรม ถึงเวลาเขาว่าปฏิบัติธรรมแล้วต้องปฏิบัติ เราปฏิบัติก็เพื่อธรรมโอสธ เพื่อใจของเรา

ฉะนั้น เขาบอกว่าย้อนกลับ ย้อนกลับไปเดือนกันยายนตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ นั้นนะ ฟังเทศน์หลวงพ่อก่อน เวลามันภาวนาไม่ได้หลวงพ่อบอกให้รั้มโม สังโฆ เวลาพุทโธไม่ได้ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิก็ได้ เวลภาวนาไม่ลงมันก็ไม่ลงนะ ถ้าไม่ลงเราก็เปลี่ยนของเรา ศึกษาทำไม ศึกษาทำไม เวลาศึกษาธรรมะ ศึกษาปริยัติ ปริยัติก็ศึกษามาให้ปฏิบัติ เวลาปฏิบัติขึ้นมา ไม่ปฏิบัตินะ คนเราพอศึกษามานะ จันรู้หมดเลย ถ้าไปภาวนาพุทโธนี้ จันเป็นพระอรหันต์แล้ว เพราะมันรู้ก่อนไง แต่เวลาไปภาวนาจริงๆ ภาวนาไม่ได้

โอ๊ย มันรู้แนวทางหมดแหละ อ่านหนังสือนี้เข้าใจหมดเลย ทฤษฎีรู้หมดเลย นี่ถ้าปฏิบัติฉันก็ทำได้ ครูบาอาจารย์ปฏิบัติมาฉันก็ทำได้ พอไปทำจริงมันทำได้หรือเปล่า มันทำไม่ได้ มันทำไม่ได้มันมีอุปสรรคแล้ว ถ้าทำไม่ได้ นี่เขาเรียกปริยัติ ศึกษามาแล้วให้ปฏิบัติ เวลาปฏิบัติก็ต้องวางปริยัติไว้ก่อน ถ้าไม่วางปริยัติ ขนาดว่าไม่ศึกษาถึงง ศึกษามาแล้วก็จะเอาสิ่งนั้นมาเป็นแนวทางแล้วปฏิบัติตามนั้นมันก็เป็นจินตนาการ พอจินตนาการขึ้นมาแล้วมันก็เคลิบเคลิ้มหลงไหลไปตามมัน

แล้วตอนนี้ศาสนาเป็นอย่างนั้นมันก็เลยแบ่งเป็นกลุ่มเป็นก้อน กลุ่มก้อนนี้สอนอย่างนี้ กลุ่มก้อนนั้นสอนอย่างนั้น กลุ่มก้อนๆ แต่เวลาปฏิบัติไปแล้วความจริงคือความจริงอันเดียวกัน ถ้าความจริงอันเดียวกันนะ ไอ้กลุ่มก้อนนั้นมันสลายไปหมดเลย เพราะหลวงปู่มันบอกเลย ไก่มันยังมีชื่อ เขายังตั้งให้เลย สุนัขมันยังมีชื่อ นี่ไปตั้งชื่อให้มันแบ่งเป็นกลุ่มเป็นก้อน พวกใครพวกมัน แต่สังฆธรรมอยู่ไหน หลวงปู่มันท่านเอาสังฆธรรม ท่านเอาคุณธรรม

ดูสิเวลาพระมาปฏิบัติกับท่าน องค์ไหนควรให้ญัตติท่านให้ญัตติ องค์ไหนไม่ญัตติท่านไม่ให้ญัตติ ท่านบอกไม่ต้องญัตติเพื่อกลุ่มก้อนของท่านเพื่อประโยชน์กับกลุ่มก้อนนั้น เพราะเวลาท่านปฏิบัติแล้วท่านได้คุณงามความดีแล้วท่านต้องกลับไปอยู่ในชุมชนนั้น ชุมชนนั้นจะได้ประโยชน์กับท่าน หลวงปู่มันท่านคิดอย่างนั้น ท่านไม่เคยแบ่งแยกเลยกลุ่มก้อนใด พวกใครไม่แบ่งแยกเลย ขออย่างเดียวขอให้มันทำได้จริง เพราะถ้าทำได้จริงแล้ว ในเมื่อสังคมใดมันมีวิชาชีพใหม่ มีธรรมโอสธวิชาชีพใหม่ สังคมนั้นเจ็บไข้ได้

ป่วย สังคมนั้นเขาจะดูแลกัน สังคมไหนเจ็บไข้ได้ป่วยมา ไม่มีสิ่งใดดูแลเลย ต้องวิ่งไปหาสังคมอื่นให้สังคมอื่นช่วยดูแล

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่ว่าเวลาปฏิบัติ ถ้ามันแยกเป็นกลุ่มเป็นก้อนขึ้นมา นี่ปฏิบัติปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติขึ้นมา ถ้าถึงความจริงแล้วนะมันละลายตรงนี้หมดเลย แล้วมันซาบซึมนะ ซาบซึมนะคุณหลวงตาสิ หลวงตาเวลาท่านบรรลुरुธรรม ท่านกราบแล้วกราบเล่า ท่านกราบซาบซึมนะในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาอย่างไร แล้วเวลารู้ได้อย่างไร แต่ท่านกระเสือกกระสนมาด้วยการปลุกปั่นมา ด้วยการชักนำของหลวงปู่มันมา เวลาท่านเข้าไปถึง เห็นไหม ท่านกราบแล้วกราบเล่าๆ ทำไม ๒,๐๐๐ กว่าปีมันยังซาบซึมนขนาดนั้น

นี่ไงถ้าเข้าไปถึงธรรมแล้วมันเป็นแบบนี้ มันไม่มีกลุ่มมีก้อน ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสาวก สาวกด้วยกัน ศึกษาด้วยกัน ปฏิบัติถึงธรรมแล้วมันก็ถึงธรรมเหมือนกัน แล้วถ้าถึงธรรมแล้วมันไม่มีอะไรขัดแย้งกันเลย ที่มันขัดแย้งขัดแย้งเพราะว่าทิฐิมานะ แบ่งกลุ่มแบ่งก้อน ศึกษา ศึกษามาแล้วก็ตีความกัน พอตีความกลุ่มใครเห็นด้วย กลุ่มใครเห็นต่างด้วยก็ยึดกลุ่มนั้นกันไป แล้วมันเป็นความจริงไหมล่ะ? ถ้าความจริงมันทำลายหมด ทำลายทิฐิมานะหมด ถ้าทำลายทิฐิมานะหมดแล้วแล้ววิธีทำลายนั้นนะสำคัญ วิธีทำลายเอามาสอนกัน เอามาสอนให้ผู้ที่ปฏิบัติตามไป

นี่เขาบอกว่า

ถาม : เมื่อก่อนเวลาปฏิบัติพุทธโง่ไม่ได้ ฟังเทศน์หลวงพ่อ หลวงพ่อบอกให้ซึมโมกก็ได้ สัมโมกก็ได้ ช่วงที่ปฏิบัติดีมันก็ดีขึ้นมา ถ้าช่วงปฏิบัติไม่ดี

ตอบ : การปฏิบัติดีหรือปฏิบัติไม่ดีมันเป็นประสบการณ์ เห็นไหม เขาบอกว่าถ้าพุทธโง่จากใจ เวลาปฏิบัติขึ้นไปแล้วมันพุทธโง่จากใจนะ มันไม่ต้องพุทธโง่เลย มันไหลไปเลย สติมันพร้อม แต่เวลาพุทธโง่จากปาก พยายามให้มันท่อง ท่องทีหนึ่งมันแฉลบแล้วท่องทีหนึ่งมันแฉลบ ถ้าพุทธโง่จากใจ พุทธโง่ พุทธโง่ พุทธโง่มันไหล คือว่ามันคิดอย่างอื่นไม่ได้ ใจมันยึดพุทธโง่ไว้อย่างเดียวเลย เพราะธรรมชาติของมือนี้หีบของได้ทีละชิ้น ธรรมชาติของจิตมันคิดได้ทีละความคิด ทีนี้มันคิดเรื่องเดียวกันไหลไปเลยมันก็อยู่ในคำ

บริกรรม มันเป็นคำบริกรรม นี่มันมีที่ฟัง มันไม่เฉลป แต่ถ้ามันคิด เวลาบังคับพุทโทที่ปาก ที่ปากพุทโท แต่ใจมันจะไปหิบบอย่างอื่น มันเฉลปไปคิดอย่างอื่น มันไม่ต่อเนื่อง

นี่เวลาปฏิบัติไป คนปฏิบัติมันจะรู้อย่างนี้ มันจะเข้าใจ แล้วมันจะซาบซึ่ง ซาบซึ่งถึงคำบริกรรม ซาบซึ่งถึงว่าธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่สอนมา ยิ่งพระปฏิบัติเนี่ยซาบซึ่งถึงข้อวัตรปฏิบัติ มันเป็นเครื่องอยู่ จิตของเรามันเป็นนามธรรม แล้วมันเร็วมาก เวลามันไปไหน ถ้าเราไม่มีอะไรให้มันอาศัยเลย ปล่อยปะละเลย เด็กเห็นไหม ลูกเรา เราปล่อยตามใจมัน แล้ววันหลังจะสั่งให้มันอยู่ในอำนาจเรามันจะฟังเราไหม? สัตว์ที่เราเลี้ยงไว้เราไม่เคยฝึกมันเลย เราปล่อยให้มันไปตามกำลังของมันเลย ลักวันหนึ่งบอกว่า เฮ้ย เอ็งมาเข้าคอก เอ็งมาอยู่ดีๆ สัตว์ตัวไหนมันจะฟังเอ็ง ไม่มีหรอก

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราไม่มีข้อวัตรปฏิบัติ ไม่มีเครื่องอยู่ ใจของเรา พระที่มีครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ที่ดี เห็นไหม ข้อวัตรปฏิบัติในวัดถึงเวลาทำพร้อมกัน อยู่กับหลวงตา หลวงตาท่านบอกเลยนะ เวลาทำมาไม่มีการเคาะระฆัง ไม่มีการบอก พระต้องสำนึกรู้เหมือนกัน โต้แล้ว เวลาจะรวมเทศน์บอกเทศน์ รวมพระ พระทั้งวัดเลยมารวมที่ศาลา ท่านลงมาก็เทศน์เลย ทำอะไรมันจะฉับไวมาก ทำอะไรสติสัมปชัญญะพร้อมมาก นั่นมันเป็นการบอกว่าวัดปฏิบัติเป็นอย่างนั้น

วัดปฏิบัติ เห็นไหม เพราะอะไร? เขามีสติ เขามีสติ เขามีความพร้อมเพรียง เขามั่นประชุมกันเนื่องนิศย์ มาประชุมพร้อมกัน เลิกประชุมพร้อมกัน นั่นละมันเป็นเครื่องบอกเลยว่าถ้ายังมีการกระทำแบบนี้ สังคมสงฆ์จะเจริญรุ่งเรือง สังคมสงฆ์จะมีความสามัคคีใจ สังคมสงฆ์ในการปฏิบัติมันมีเครื่องอยู่อย่างนี้ จิตใจมันไม่เร่รอนมันจะดี แต่ถ้าสังคมไหนนะในวัดนั้นมีแต่เจ้าพ่อ นั่นก็เจ้าพ่อหนึ่ง นี่ก็เจ้าพ่อหนึ่ง เวลาจะประชุม แหม เจ้าพ่อมาถึงต้องมีลูกศิษย์ลูกหาขบวนกันมาเลย หลายเจ้าพ่อมารวมกันในสังฆกรรม มันก็เลยเป็นก๊กเป็นเหล่า

อันนั้นมันเป็นที่ว่าหลวงตาท่านพูด มีคนถามไป บอกว่าหลวงตาบอกว่าเหยียบหัวพระพุทธรูปไปแล้วแสดงธรรม อย่างนั้นแหละ มันเป็นอย่างนั้นแหละ เพราะอะไร? เพราะไม่เคารพธรรมวินัย ถ้าเคารพธรรมวินัยนะมันไม่มีเจ้าพ่อ เคารพกันด้วยอาวุโส กันเต ผู้ใดบวชก่อนตามสิทธิของเขา แม้แต่การฉัน การเข้าไปนั่งในพื้นที่ ถ้าอาวุโสต้องให้อาวุโสนั่งหน้า กันเตนะ อาวุโสไม่อนุญาตไปนั่งหน้าเป็นอาบัติทุกกฏ อาบัติปรับทันที

เลย เว้นไว้แต่พระอาวุโสที่อนุญาต แบบว่านิมนต์ให้ท่านนั่งตรงนั้น แต่ถ้าพระอาวุโสไม่ได้บอก เราไปนั่งหน้าที่สูงกว่า นั่งข้างหน้าปรับอาบัตินั้น

ถ้าไม่เหยียบหัวพระพุทธเจ้าไปมันจะไม่มีการแบ่งแยกอย่างนั้น มันจะเคารพกันเป็นชั้นเป็นตอน มันเคารพกันตามธรรมวินัย ตามสิทธิ์ ศาลปกครองๆ ตามการปกครองเลย ธรรมวินัยนี่ปกครองเลย แล้วทุกคนศึกษามาด้วยกัน ทุกคนเคารพเหมือนกัน มันต้องมาเถียงกันไหม? มันจะมีกลุ่มมีก้อนไหม? นี่พูดถึงเวลาปฏิบัตินะ

ฉะนั้น เวลาปริยัติส่วนปริยัติ เวลาปฏิบัติ ที่ศึกษามา ที่ท่องมนต์นั้นละเขาถือหมด เขาเชื่อหมด แล้วเขาทำตามหมด แล้วมันเลยไม่มีกลุ่มมีก้อนไง มันเป็นก้อนเดียวกันไง มันเป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้าด้วยกันหมดใจ มันไม่มีกลุ่มมีก้อนไง ถ้าไม่มีกลุ่มมีก้อนก็บอกว่าแล้วนี่เวลาลงอุโบสถ ลงอุโบสถกันไม่ได้ มันเป็นพระนानาสังวาส อันนั้นมันก็เป็นนานาสังวาสจริงๆ นานาสังวาสมันก็ถือศีลต่างกันมันก็เป็นนานาสังวาส นานาสังวาสพระพุทธเจ้าก็ให้ปฏิบัติตามนั้น นานาสังวาสให้ต่างคนต่างลงอุโบสถมันก็ลงอุโบสถเหมือนกัน อาวุโสกันแต่ก็อาวุโสกันแต่เหมือนกัน

นี่พูดถึงถ้ามันมีธรรมวินัยเป็นศาสดามันไม่มีอะไรขัดแย้ง มันทำตามนั้นแล้วจบแต่นี้ก็ขัดแย้งอีกแหละ อ้าว นานาสังวาสต้องรวมกันสิ รวมกัน นั่นก็จะไปหลบหลู่ธรรมะพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าก็นานาสังวาสมันอยู่ในธรรมวินัย นานาสังวาสมันก็มีเพราะนานาสังวาสบังคับไว้อย่างนั้น ก็วินัยมันบังคับไว้อย่างนั้นเราก็จะไปฝืน เวลาบังคับก็จะไปฝืน เวลาเขาไม่ให้ทำก็จะทำ นี่ไงเหยียบหัวพระพุทธเจ้าไป แต่ถ้าไม่เหยียบล่ะ? อ้าว ถ้าไม่เหยียบนะเราเคารพ นี่เครื่องหมายของคนดี กตัญญูกตเวที ความสามัคคี นี่พูดถึงความสามัคคีนะ

ฉะนั้น เขาบอกว่าเมื่อเดือนกันยายนตอน ๒๕๕๖ เห็นไหม ช่วงแรกๆ ปฏิบัติเพลิดเพลินมาก โอ้โฮ ปฏิบัติแล้วดีใจ แล้วตอนนี้พอเดือนเศษๆ มันเสื่อมหมดเลย มันเสื่อมหมดเลย สมาธิมันไม่มี คำว่าเจริญแล้วเสื่อม เวลาเราปฏิบัติเนะจิตใจเรามันสามัญสำนึกของมนุษย์ เวลาปฏิบัติขึ้นไปแล้วมันยกขึ้นสู่สมาธิ ขณิกสมาธิ อุปะการสมาธิ อัปปนาสมาธิ ถ้าเป็นสมาธิแล้วความสุขสงบระงับแล้วนี่ยกขึ้นสู่วิปัสสนา นี่ปัญญาการรู้แจ้ง การรู้แจ้งคือโลกุตตรปัญญา ถ้าปัญญารู้แจ้ง ถ้าเราไม่รู้จักบำรุงรักษามันเสื่อมหมดแหละ

มันต้องเจริญแล้วเสื่อมเพราะมันเป็นสัพเพ ชัมมา อนัตตา สภาวะที่เป็นอนัตตาคือ สภาวะที่แปรปรวน ส่วนชีวิตเรา ความเป็นไปของเรามันก็อยู่ในวงอนัตตาอยู่แล้ว แล้ว เวลาปฏิบัติไป การปฏิบัติเราก็เป็นอนัตตา นี่ความเป็นอนัตตามันจะคงที่ตายตัวมัน เป็นไปไม่ได้ แต่มันจะเป็นไปได้ด้วยความเพียร ความวิริยะ ความอดุสาหะ การระวัง รักษา ระวังรักษา เห็นไหม ฉะนั้น เวลาพระปฏิบัติเราท่านถึง ถ้าเวลาคนไปเห็นนะท่าน บอกว่าหน้าบึ้งเลย แหม ระวังตัวเต็มที่เลย นั่นละพระที่ดี พระที่เขาระวังตัวของเขา พระ ที่เห็นภัยใจ คู่สัตว์ลี สัตว์ป่าเวลามันรักษาชีวิตมัน มันระวังนะ มันไม่ให้คนเห็นตัวมัน ถ้า เห็นตัวมันนะมัน โคนล่าทันที

นี่ก็เหมือนกัน เรามีสติ มีปัญญารักษาดูแลใจของเรา ในเมื่อมันเป็นสัพเพ ชัมมา อนัตตา มันยังไม่เป็นอนุปปิธรรม มันไม่เป็นธรรมแท้ ธรรมแท้ที่ไม่เสื่อมสภาพ เราก็ต้อง ดูแลรักษา ถ้าเราดูแลรักษา เวลามันเสื่อมมันก็ต้องหาเหตุผล มันเสื่อม เจริญแล้วต้อง เสื่อม ถ้ามันเจริญ นี่คนเราส่วนใหญ่เข้าใจว่าได้สมาธิแล้วเหมือนมีเงินหนึ่งบาท เงินหนึ่ง บาทจะอยู่กับเราตลอดไปเลย เงินหนึ่งบาทนี้จะไม่ใช่เลยใช่ไหม เงินหนึ่งบาทซื้อน้ำแข็ง เปลาท์หมดแล้ว เงินหนึ่งบาทมันใช้ไม่มีค่าเลยตอนนี้ ทีนี้พอเงินหนึ่งบาทนะ เรามีหนึ่ง บาทใช่ไหม เราเก็บบาทที่สอง สองบาท สามบาท สี่บาท ห้าบาท หกบาท เจ็ดบาท เราก็มี เงินร้อยบาท เออ เก็บสองร้อย สามร้อย สี่ร้อยก็มีหนึ่งพัน หนึ่งพัน สองพัน สามพันก็มี หนึ่งหมื่น อ้าว สองหมื่น สามหมื่นก็มีหนึ่งแสน

นี่ไงสมาธิมันทำอย่างไร มันสะสม มันดูแล สมาธิถึงจะอยู่กับเรา แต่ถ้าเราบอก เรามีสมาธิแล้วนะเราก็เร่ร่อนของเรา เราคิดร้อยแปดไป เงินหนึ่งบาทวางไว้เด็กมันล้กไป แล้ว เงินหนึ่งบาททำตกหายไปไม่มีสักสิ่ง แล้วสมาธิก็หายไปแล้ว หายแน่นอน โดย ธรรมชาติสมาธิเป็นแบบนี้ มันอยู่ อยู่เพราะมีเหตุปัจจัย หายไปเพราะรักษาไม่เป็น แล้ว ถ้ารักษาเป็น รักษาเป็นก็หาเหตุผล แล้วพยายามรักษาของเรา นี่ศึกษามาทำไม ศึกษา มาทำไม ศึกษาปฏิบัติไง ถ้าปฏิบัติขึ้นมาแล้ว นี่ที่ว่าเมื่อก่อนมันดีมาก เคี้ยวนี้มันเสื่อม ไปหมดเลย เราก็พุทโธใหม่ ถ้าพุทโธใหม่ เห็นไหม แล้วถ้าไม่ได้ก็ปัญญาอบรมสมาธิ เรา พยายามฝึกฝนของเรา ถ้าเราฝึกฝนของเราได้มันก็เป็นของเราไปได้

ถ้าเป็นไปได้ นี่บอกว่าเวลาทางโลก เห็นไหม หน้าที่การงานของเรา บริษัทของ เรา เราก็ดูแลรักษาเพื่อบริษัทของเรา แต่เราก็รักษาใจเราเพื่อให้ใจเราร่มเย็นเป็นสุข มัน

จะไปแก้ไขที่บริษัทนั้นได้ง่ายขึ้น แล้วเวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันงานละเอียด มัน เป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันติภูมิกอ มันเป็นงานส่วนตนไง เวลาบริษัทเรามีลูกน้อง มีพนักงาน หมดเลย เราก็ต้องบริหารจัดการใช่ไหม นี่เป็นบริษัท เพราะว่ามันเป็นสังคม เป็นชุมชน แต่เวลาปฏิบัติ อารมณ์มันเกิดขึ้นร้อยแปดพันเก้าเลย เราต้องบริหารความคิดเราหมด เรา ทำของเราคนเดียว เราพูดของเราคนเดียว รักษาหัวใจของเราคนเดียว เวลามันสะอาด บริสุทธิมันสะอาดบริสุทธิ์ในหัวใจของเรา

หัวใจนี้มันสำคัญ ระหว่างศึกษามาเพื่อประพฤติปฏิบัติ แต่ในเมื่อเรามีหน้าที่การ งานทางโลกเราก็ทำหน้าที่การงานทางโลกของเราไป แล้วถ้าเราปฏิบัติก็ปฏิบัติแบบนี้ นี่ ปฏิบัติของเรา เพื่อประโยชน์ใด เพื่อประโยชน์ เห็นไหม ฉะนั้น พอประโยชน์ เพราะว่า คำถามถามมาอย่างนี้ แล้วพอตอนหลังถามมาแล้วก็บอกว่าสิ่งที่ว่าเขามาได้ขนาดนี้ เพราะว่าเขามีบุญกุศล ได้มีครู มีอาจารย์ มีครู มีอาจารย์ก็เป็นประโยชน์กับเรา ฉะนั้น สิ่ง ที่เป็นประโยชน์แล้วก็คือเป็นประโยชน์ ฉะนั้น เวลาคนเกิดมา ดูพระอรหันต์ในสมัย พุทธกาลสิ เอตทัคคะแต่ละองค์ มีความชำนาญแต่ละองค์ ความชำนาญของพระแต่ละ องค์ใช่ไหม นี่ความชำนาญ แล้วอุปสรรคของพระปฏิบัติแต่ละองค์ล่ะ? อุปสรรคที่แต่ละ องค์มันมาแตกต่างกัน

นี่ก็เหมือนกัน เพราะเขาบอกว่าในเมื่อเขาเกิดมาแล้วเขามาพบพุทธศาสนา เขามี บุญมาก ถ้าคำว่ามีบุญมาก ตอนนี้นั้นมันเป็นประโยชน์กับเราแล้ว แต่ในเมื่อเราคำเนินชีวิต ทางโลก เราก็ต้องทำหน้าที่การงานของเรา นี่ยิ่งดีมากนะเพราะยังมีธรรมเป็นที่พึ่ง ถ้าไม่มี ธรรมเป็นที่พึ่ง เวลาเกิดปัญหานี้ขึ้นมา มันกระทบกระเทือนกันไปมันจะทุกข์มากกว่านี้ นี่ก็ทุกข์ ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง แต่ทุกข์นี้ไม่แผดเผาเราจนเกินไปนัก เพราะ เราได้ศึกษาธรรมะ สังฆธรรมมันช่วยขโลมหัวใจของเรา ผ่อนคลายให้หัวใจเราไม่ทุกข์ จนเกินไป แล้วถ้าปฏิบัติจริงจัง ขึ้นมานะเราได้อริยทรัพย์ นั้นละทรัพย์จริงๆ เลย นั้นละ มันไม่เสื่อม ไม่แปรสภาพ อันนั้นแหละที่เราแสวงหากัน

แต่ในเมื่อเราอยู่ทางโลกใช่ไหม เราปฏิบัติอยู่ เราปฏิบัติเพื่อบรรเทาทุกข์ แล้ว ปฏิบัตินี้เราทำหน้าที่การงาน อันนั้นเป็นการดำรงชีวิต นี่คือผลของวิญญะ ผลของวิญญะ คือการเกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม การเวียนว่ายตายเกิดในวิญญะ นี่ผลของวิญญะ มนุษย์มีปัจจัยเครื่องอาศัย เทวดามีปัจจัยเครื่องอาศัยแบบเทวดา พรหมมี

ปัจจัยเครื่องอาศัยแบบพรหม ดำรงชีวิตอย่างไร อยู่ภพชาติอย่างนั้นกินอาหารอะไร อยู่
อย่างไร ในผลของวิญญูะไ

ฉะนั้น เราเกิดเป็นมนุษย์มันเป็นผลของวิญญูะ สถานะของมนุษย์ เราจะบอกว่าเรา
มาไกลมากแล้วนะ เราได้มาเกิดเป็นมนุษย์ แล้วเรามองย้อนกลับไป ในสังคมมนุษย์ลีเขา
สนใจแบบเราไหม? เขาชวนขวยแบบเราไหม? แล้วเขาก็ทงนงตนนะว่าเขามีความสุข
เขาจะบอกเขามีความสุขมากเลย เขาทงนงตนของเขาณะ แต่ถ้าว้นไหนเขาคิดได้ณะเขา
คอดกเลย แต่ของเรานี้เราพยายามของเรา ขวนขวยของเรา เรามาไกลแล้ว มาไกลคือว่า
เราเปิดตาสองข้าง

หลวงตาท่านใช้คำว่าเปิดตาสองข้าง ข้างหนึ่งคือทางโลก ข้างหนึ่งเราเปิดตาทาง
ธรรม แต่ทางโลกเขาเปิดตาข้างเดียว เขาพยายามชวนขวยชีวิตของเขา แต่เขาไม่เปิดตานี้
ไ ตานี้คือตาใจ พยายามเปิดหัวใจของเรา หาที่พึงกับใจของเรา มันจะทุกข์ มันจะลำบาก
นี้เวลาโยมว่าทุกข์ๆ นะ ไปดูพระสิ พระออกพรรษานี้พระหายไคริ่งวัด ไปป่าไปเขากัน
เขาทุกข์ไหม? เขาแบกบริจารเข้าป่าๆ ไป อยู่ไนีอยู่สุข อยู่สบายเขาเข้าไไปทำไม? นี้พระ
หายไคริ่งหนึ่ง ตอนนีอยู่ในป่าหมด ป่าเมืองกาญจน์ไไปหมดเลย แล้วโยมมาวัดทุกข์
ไใหม่ แล้วพระเราเวลาออกธุดงค์ทุกข์ไหม? แล้วเขาทำอะไกรกัน? เขาแสวงหาสัจธรรมไ
เขาแสวงหาความจริงไ

ไม่ใช่ว่าโยมมาวัดนี้ทุกข์ณะ อู้อู้อู้อ ต้องชวนขวยมา พระเราอยู่ไนี้ก็เข้าป่าไปนุ่น ก็ไไป
แสวงหาเหมือนโยมที่ม้าวัดนี้แหละ แต่โยมมาวัดมาหาบุญ มาประพฤติปฏิบัติ ไให้พระเรา
หาคุณธรรม นุ่นนะเข้าป่าไปเลย ไกลเข้าพรรษามันจะวนกลับมาไไม่วนกลับมาเรื่องของ
มัน พอดีไปเจอที่ไอื่นดีก็ไไปอยู่นุ่นเลย ถ้ามันวนกลับมา นี้ไแสวงหาเหมือนกัน เขาก็
แสวงหา เขาก็แสวงหา นี้เรามาไกลมากแล้ว เรามาไกลมากแล้ว เราต้องมั่นใจของเรา เพื่อ
ประโยชน์กับเรา เพื่อคุณธรรมของเรา เอวัง